

О.Ф. Пасєка,

к.ю.н.

*Інспектор I відділу управління
інформаційних технологій та
програмування в західному регіоні*

Департаменту кіберполіції

Національної поліції України

<https://orcid.org/0000-0002-5797-3597>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

JEL Classification: K 19.

SECTION "LAW": Право.

Анотація. Здійснюється аналіз окремих проблемних аспектів адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. Розглянуто найбільш вагомі проблеми, які виникають в теорії адміністративного права України щодо відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, а також проблем пов'язаних із практикою застосування положень ст. 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення. Здійснено порівняння складу цього правопорушення, із складами відповідних корупційних злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України.

Запропоновано, з огляду на теоретичні напрацювання у цій сфері, можливі варіанти вирішення визначених проблем, а також можливі напрями удосконалення положень адміністративного права щодо встановлення відповідальності за порушення вимог фінансового контролю.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, корупція, правопорушення, пов'язане з корупцією, фінансовий контроль.

Annotation. Establishing accountability for violations of financial control requirements has become the state's next step in the fight against corruption. And, wherever, these steps are uncertain, controversial, but they are. The legislature has provided various means of influencing persons who commit corruption or corruption-related acts. Such norms are far from ideal, however, it is obvious that they were never and will never be ideal. Accordingly, the task is to determine the composition of an offense that would not raise questions for either theorists or practitioners seems to be a utopian desire. Therefore, the main task that should be faced by theorists, practitioners, the legislature is to avoid the presence of at least obvious contradictions, conflicts, competition of norms in the provisions of legislative acts. Clearly identify each sign of the offense and, if necessary, provide it with a legal interpretation.

However, this is only one of the tasks, and it does not seem to be the main one. In this aspect, it should be noted that the rule of law in the state, including in the area of combating corruption, depends not so much on the quality of the law, but on the legal consciousness of citizens who will not violate its prescriptions.

In view of the stated desire of the state to establish an order in the sphere that most illustrates the state in the world and indicates its civilization is a reasonable and right decision. And in this aspect, the level of corruption in the country and, accordingly, its place on the world stage will depend on how clearly the provisions of the law will determine the composition of the relevant corruption offense.

The analysis of some problematic aspects of administrative responsibility for violation of the requirements of financial control is being carried out. The most important problems that arise in the theory of administrative law of Ukraine regarding liability for violation of the requirements of financial control, as well as problems related to the practice of applying the provisions of Art. 172⁶ of the Code of Ukraine on Administrative Offenses were considered. Composition of this offense with the composition of relevant corruption offenses provided for in the Criminal Code of Ukraine were compared.

Possible solutions to identified problems, as well as possible ways to improve administrative law provisions for establishing liability for violations of financial control requirements were proposed, taking into account theoretical developments in this field.

Key words: administrative responsibility, corruption, delicts related corruption, financial control.

Вступ.

Встановлення відповідальності за порушення вимог фінансового контролю стало черговим кроком держави у сфері боротьби із корупцією. І нехай подекуди ці кроки невпевнені, спірні, однак вони є. Законодавець передбачив різного роду засоби впливу на осіб, які вчиняють корупційні чи пов'язані з корупцією діяння. Такі норми далекі від ідеалу, однак, очевидним є той факт, що ідеальними вони ніколи не були і не будуть. Відповідно ставити перед собою завдання визначити склад того чи іншого правопорушення, який б не викликав запитань ні у теоретиків, ні у практиків видається утопічним прагненням. Тому основне завдання, яке повинно поставати перед теоретиками, практиками, законодавчим органом – це уникнути наявності в положеннях законодавчих актів хоча б очевидних суперечностей, колізій, конкуренції норм. Чітко визначати кожну ознаку складу правопорушення, а при потребі надавати його легальне тлумачення.

Однак це лише одне із завдань, і, як видається, не основне. У цьому аспекті слід зазначити, що правопорядок у державі, в тому числі у сфері протидії корупції, залежить не стільки від якості закону, скільки від правосвідомості громадян, які не будуть порушувати його приписи.

З огляду на зазначене прагнення держави навести лад у тій сфері, яка найбільш ілюстративно репрезентує державу у світі та вказує на її цивілізованість є обґрунтованим та вірним рішенням. І в цьому аспекті від того на скільки чітко приписи закону визначатимуть склад відповідного корупційного правопорушення, буде залежати й рівень корупції в державі, й відповідно її місце на світовій арені.

В цілому позитивно оцінюючи здійснені кроки у сфері протидії корупції слід також звернути увагу на ті дискусійні, а подекуди й очевидно не виправдані новели у цій сфері, які вимагають подальших наукових напрацювань, а також відповідних законодавчих ініціатив.

Встановленню відповідальності за порушення вимог фінансового контролю щодо тих чи інших аспектів присвятили свої праці такі автори, як: Ю.В. Басаков, О.Г. Бондарчук, А.В. Гайдук, О.В. Гулак, О.О. Дудоров, Д.І. Йосифович, Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, Н.М. Корчак, В.Я. Настюк, С.В. Петков, О.О. Погрібний, В.Ф. Пузирний, В.Я. Тацій, О.В. Ткаченко, М.І. Хавронюк, О.М. Шевчук, тощо.

Зважаючи на достатню кількість публікацій присвячених відповідальності за порушення вимог фінансового контролю слід зазначити, що окремі з положень надалі залишаються дискусійними, а отже потребують подальшого дослідження. Так, до прикладу, надалі немає єдності у поглядах науковців щодо доцільності встановлення відповідальності за окремі форми таких правопорушень, особливо в частині криміналізації декларування недостовірної інформації, обґрунтованості визначення межі між адміністративною та кримінальною відповідальністю за таке діяння, визначення змісту окремих ознак правопорушень у сфері фінансового контролю тощо.

Метф статті

Метою статті є дослідження положень адміністративного законодавства, яке передбачає відповідальність за порушення вимог фінансового контролю, встановлення найбільш очевидних теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із відповідальністю за такі правопорушення, а також визначення можливих способів їх вирішення.

Результати дослідження.

Протидія корупції є складним та тривалим завданням, і єдиного правильного механізму протидії цьому явищу людство ще не винайшло. Корупція притаманна будь-якій державі, незалежно від рівня розвитку, економічного стану, правосвідомості громадян тощо. У цьому разі відмінність полягає лише у її рівні в порівнянні з іншими державами.

Відповідно завдання, яке стоїть перед нашою державою не подолати її, а намагатись звести її рівень до мінімально можливого. З огляду на це важливе значення має не тільки якісне та ефективне антикорупційне законодавство, не тільки наявність великої кількості антикорупційних органів, оскільки практика показує навпаки протилежну від очікуваної тенденцію при збільшенні подібних органів, а й підвищення рівня життя населення, проведення ґрунтовних профілактичних та виховних заходів тощо.

Попри це вагоме значення має й якість закону, який регулює відносини у сфері службової діяльності, і не лише, а також нормативно-правових актів, які передбачають відповідальність за вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Відповідно, одним із важливих кроків нашої держави у боротьбі із корупцією стало прийняття Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, який не став першим законодавчим актом щодо протидії корупції, однак у ньому на основі практики застосування попередніх подібних нормативно-правових актів так би мовити «відшліфовано» норми, які регулюють суспільні відносини у цій сфері, а також запроваджено ряд новел.

Одним із таких нововведень стало запровадження додаткових заходів фінансового контролю. Такими заходами в тому числі стали декларування доходів та обов'язок повідомлення про відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента.

Окрім того, запроваджено й заходи карального впливу за порушення вказаних обов'язків в адміністративному та кримінальному праві.

Зважаючи на в цілому позитивну оцінку запровадження вказаних норм слід звернути увагу на окремі проблемні аспекти, які потребують свого вирішення.

1. Аналізуючи законодавство України в частині протидії корупційним проявам можна помітити, що законодавець не вельми послідовний при визначенні характеру діянь, однакових за своїм змістом, проте передбачених у різних законодавчих актах, різних галузей права. Йде мова про те, що діяння, передбачене ст. 172⁶ КУпАП віднесено до категорії правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Як відомо у Законі «Про запобігання корупції» визначено, що правопорушення, пов'язане з корупцією – це діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Отже, однією із характерних особливостей такого роду правопорушення є те, що воно не містить ознак корупції, і тому не може належати до категорії корупційних.

З огляду на визначення корупції, яке передбачено у згаданому вище Законі така позиція законодавця щодо ст. 172⁶ КУпАП видається вірною, адже під цим поняттям розуміють використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. Відповідно корупція завжди зумовлена метою особи одержати неправомірну вигоду або прийняттям такої вигоди чи прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб.

У підтримку такої позиції, аналізуючи законодавче визначення поняття «корупція» В.Ф. Пузирний констатує, що форми об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП, не мають нічого спільного з використанням службових повноважень з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди, а тому порушення вимог фінансового контролю не є адміністративним корупційним правопорушенням, а особа, що допустила порушення вимог фінансового контролю, не повинна вважатись такою, що вчинила адміністративне корупційне правопорушення [4, С. 154].

Як відомо, у Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) в ст. 172⁶ передбачено відповідальність за порушення вимог фінансового контролю, а у ст. 366¹ Кримінального кодексу України, передбачено відповідальність за декларування недостовірної інформації. Відповідно в частині подання неправдивих відомостей ці два делікти тотожні, і відмінність у них зумовлена виключно розміром активів, які приховуються від декларування. На цій підставі характер обидвох діянь з огляду на положення Закону «Про запобігання корупції» повинен бути однаковий.

Попри це діяння, передбачені ст. 172⁶ КУпАП законодавцем віднесено до іншої категорії, а саме діянь, які лише пов'язані з корупцією, що є слушним рішенням. Однак, зміни у кримінальному законодавстві у цій частині видаються не вельми виправданими. Так, до 18 жовтня 2019 року логіка у тому числі й щодо положень ст. 366¹ Кримінального кодексу України (далі – КК України), якою передбачено відповідальність за декларування недостовірної інформації зберігалась, оскільки до цієї дати згаданий злочин не належав до категорії корупційних.

Натомість, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції» від 2 жовтня 2019 року № 140-IX злочин, передбачений ст. 366¹ КК України став корупційним, не зважаючи на те, що він безпосередньо не пов'язаний із одержанням особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування неправомірної вигоди, а спрямований скоріше на приховування раніше одержаної неправомірної вигоди.

З огляду на зазначене такі законодавчі зміни виглядають необґрунтованими.

Крім того, окремими науковцями відстоюється думка, що правопорушення, передбачене ст. 172⁶ КУпАП не належить й до категорії «пов'язаних з корупцією».

Так, до прикладу, О.А. Клок, обстоює позицію, відповідно до якої порушення вимог фінансового контролю в частині несвоєчасного подання декларації не належить до правопорушень, пов'язаних із корупцією, оскільки останнім обов'язково має бути притаманна корислива мета. У зв'язку з цим науковець пропонує обмежити ст. 172⁶ КУпАП відповідальністю за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни в майновому стані, а відповідальність за несвоєчасне подання декларації передбачити в ст. 188⁴⁶ «Невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства з питань запобігання корупції», що розміщена в главі 15 КУпАП «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління» [5, С. 198].

Однак, чинні положення Закону «Про запобігання корупції» безпосередньо не визначають такої вимоги. Більше того, метою декларування недостовірної інформації, як видається, є саме приховування незаконно одержаних активів, що теж вказує на своєрідну користь.

2. Дискусійною видається й межа між адміністративною та кримінальною відповідальністю щодо декларування недостовірної інформації. Загалом підхід за якого межа між різними видами юридичної відповідальності зумовлена виключно одним прожитковим мінімумом для працездатних осіб є не вельми виправданим. Адже у разі подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб наставатиме адміністративна відповідальність, а у випадку якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб – кримінальна.

Звісно така ситуація є характерною й при розмежуванні інших складів адміністративних та кримінальних правопорушень, однак з огляду на те, що максимальний розмір шкоди чи незаконно одержаного доходу в адміністративному праві, який в свою чергу у багатьох випадках є мінімальним для настання кримінальної відповідальності нічим не обґрунтований, такий критерій навряд мав би бути визначальним для розмежування деліктів різної категорії.

Схожа ситуація спостерігається й при розмежуванні умисного неподання декларації від її несвоєчасного подання.

Щодо цього аспекту А.В. Титко зазначає, що на кваліфікацію впливають час його вчинення, який має важливе значення для визначення несвоєчасності подання або неподання декларації [6, С. 158].

Строки подання декларації визначаються положеннями ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції», з яких слідує, що несвоєчасне подання декларації за минулий рік має місце, коли її подано 1 квітня поточного року або пізніше – щодо осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також тих, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (останні подають декларації за період, не охоплений раніше поданими деклараціями, наступного року після припинення діяльності незважаючи на факт її припинення).

При цьому законодавство передбачає можливість пропуску таких строків з поважних причин. Так, поважними причинами пропуску строків подання декларації є перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або для догляду за дитиною, тимчасова непрацездатність, перебування за межами України, під вартою. Особи, що пропустили строк, зобов'язані подати декларацію за звітний рік до 31 грудня [7].

Як відомо у разі виявлення факту неподання декларації особа уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування після одержання повідомлення від НАЗК зобов'язується протягом 10 днів подати декларацію, а у разі її неподання у цей строк остання притягується до кримінальної відповідальності за ст. 366¹ КК України. Відповідно рівень суспільної небезпеки «істотно» зростає на 11 день після одержання такого повідомлення, а межа між кримінальною та адміністративною відповідальністю у цьому випадку зумовлена лише одним днем.

На думку окремих авторів неподання декларації – це відсутність поданої декларації як після закінчення встановленого законодавцем строку, так і на момент прийняття рішення про застосування заходів відповідальності. В свою чергу, зазначають вони, несвоєчасне подання декларації – це її подання після закінчення встановленого законодавцем строку і до отримання суб'єктом декларування повідомлення про застосування до нього заходів відповідальності. Оскільки неподання декларації є закінченою формою правопорушення, одна і та ж декларація однією особою в один момент часу не може бути і неподаною і поданою несвоєчасно [8, С. 196].

Проблемність цього питання обумовлено й практикою застосування цих положень судами. Зокрема, як зазначає Н.М. Корчак, не випадково в окремих випадках суди неподання декларації трактують як несвоєчасне її подання і застосовують диспозицію і санкцію ч. 1 ст. 172⁶ КУпАП в редакції Закону № 1700-VII від

14.10.2014 (справи № 520/8637/15-п, 520/7923/15-п, 498/698/695/15-п, 194/1775/15-п, 4990/570/5748/15-п та інші) або вдаються до комбінації мінімальної санкції попередньої редакції і диспозиції нової редакції ст. 172⁶ КУпАП (справи № 502/2389/15п, 279/8181/15-п, 277/530/15-п, 279/7952/15-п, 185/5645/15-п, 564/1189/15-п, 712/6591/15-5, 607/1180/15-п та інші) або ж взагалі кваліфікують дії за неподання декларації особи за ч. 1 ст. 172⁶ КУпАП в її попередній редакції, але при цьому застосовують мінімальну санкцію статті в новій редакції (справи № 498/697/15-п, 504/2395/15-п, 694/1059/15-п, 442/4283/15-п та інші) [8, С. 195-196].

З огляду на це встановлення кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації видається не таким беззаперечним.

3. На підтримку останнього твердження можна навести й аналіз санкцій ст. 172⁶ КУпАП та ст. 366¹ КК України. До прикладу, за вчинення діяння, передбаченого ч. 4 ст. 172⁶ КУпАП, яка встановлює відповідальність за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, встановлено стягнення у виді штрафу в розмірі від тисячі до двох тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Натомість санкція ст. 366¹ КК України передбачає покарання у виді штрафу від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавленням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Зважаючи на це, вбачається, що по-перше, штраф за злочин, передбачени ст. 366¹ КК України всього на п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян більший за відповідне стягнення передбачене ст. 172⁶ КУпАП, що є зовсім не на користь доцільності криміналізації такого діяння; по-друге, позбавлення волі до двох років з огляду на сучасні тенденції реформування кримінального законодавства рано чи пізно перетворять цей злочин у кримінальний проступок, що теж певним чином підтверджує вищенаведену позицію.

4. З огляду на розмежування законодавцем відповідальності за подання недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування залежно від визначеного розміру видається непослідовною позиція щодо передбачення відповідальності за неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування виключно а адміністративному праві.

За такою логікою неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані залежно від строку або від розміру теж повинно було б зазнати градації.

Як відомо строки повідомлення про суттєві зміни у майновому стані особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, визначаються Формою повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування, затвердженою Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції. Так, відповідний суб'єкт не пізніше ніж на десятий календарний день з дня отримання доходу або придбання майна зобов'язаний повідомити про це Національне агентство з питань запобігання корупції. При цьому під суттєвою зміною у майновому стані суб'єкта декларування розуміється отримання ним одного разу доходу або придбання майна на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів для працездатних осіб на 01 січня року, у якому подається повідомлення. Враховуючи загальні тенденції «антикорупційного реформування» вбачається, що особа за неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані, наприклад протягом 20 днів чи у разі, якщо вартість майна перевищує 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб повинна б була підлягати кримінальній відповідальності. Однак такого законодавство України не передбачає, і вочевидь правильно.

Вказане також може бути аргументом до декриміналізації ст. 366¹ КК України.

4. Спірним видається позиція законодавця щодо доцільності запровадження обов'язку повідомляти НАЗК про відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента, а також встановлення відповідальності за неповідомлення про це.

Так, у ст. 52 Закону України «Про запобігання корупції», вказано, що у разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у десятиденний строк письмово повідомити про це Національне агентство у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента [9].

Щодо строків повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, то вони визначаються відповідним Порядком, затвердженим Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 06.09.2016 № 20. Так, у разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента суб'єкт декларування зобов'язаний письмово повідомити про це Національне агентство у десятиденний строк з дня, коли суб'єкт декларування чи член його сім'ї відкрив зазначений

валютний рахунок, або з дня, коли суб'єкту декларування стало відомо або повинно було стати відомо про відкриття зазначеного валютного рахунку членом його сім'ї.

При цьому суб'єкт декларування зобов'язується заповнити форму повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та надсилає повідомлення у вигляді паперового документа до Національного агентства засобами поштового зв'язку рекомендованим листом з повідомленням про вручення [10].

Враховуючи рішення Національного банку України щодо спрощення відкриття валютних рахунків в установах банків-нерезидентів, а також майбутні зміни щодо змісту декларації, в частині необхідності вказувати у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування всі відкриті на неї рахунки, як видається, втрачає сенс визначення відповідальності за неповідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента в положеннях КУпАП.

Висновки

У статті суб'єктивно визначено проблеми, пов'язані із регламентацією відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, а також можливі способи їх усунення. Констатовано, що протидія корупції складний та поетапний процес, який вимагає рішучих кроків у всіх сферах, у тому числі й за допомогою встановлення різного роду відповідальності за такі правопорушення.

Однак, очевидним є той факт, що лише каральними методами знизити рівень корупції до мінімально прийнятної межі не вдасться, особливо з огляду на те, що й законодавство, яке встановлює таку відповідальність далеке від досконалості.

Враховуючи вказане подальші наукові пошуки в частині удосконалення як адміністративного, так і кримінального законодавства набувають особливої актуальності та вимагають обґрунтованого, комплексного підходу до вирішення нагальних проблем.

Список використаних джерел:

6. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056
7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26. – ст. 131
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X// Відомості Верховної ради Української РСР, 1984, додаток до № 51. – ст. 1122
9. Пузирний В. Ф. Адміністративна відповідальність осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України за порушення вимог фінансового контролю / В. Ф. Пузирний // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 2. – С. 153-155
10. Клок О.В. Протидія корупційним правопорушенням засобами адміністративного права : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.В. Клок ; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого – Харків, 2015. – 214 с.
11. Титко А. В. Юридичний склад порушення вимог фінансового контролю, вчиненого поліцейським / А. В. Титко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія юридична.: Юриспруденція. – 2015. – № 18. Том 1. – С. 157-160
12. Методичні рекомендації щодо заповнення декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та іншими особами // Видання «Держслужбовець», 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dpa.court.gov.ua>
13. Корчак Н. О. Проблемні питання притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю / Н. О. Корчак, Я. О. Корчак // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 6. – 194-197
14. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056
15. Про затвердження Порядку інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та внесення зміни до Порядку формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 06.09.2016 № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1366-16>